« ХАЛЫҚТЫҢ ӨМІР СҮРУ САПАСЫ МЕН ҰЛТТЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ »

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның

баяндамалар жинағы

Сборник докладов международной научно-практической конференции

«ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АУДИТ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ВЫСОКОГО КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ И НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»

Collection of reports of the international scientific and practical conference

«STATE AUDIT IN ENSURING THE HIGH QUALITY OF LIFE OF THE POPULATION AND NATIONAL SECURITY»

АСТАНА 2023

УДК 657(069)
ББК 65.052.21
С 23

С Сборник докладов международной научно- практической конференции «Государственный аудит в обеспечении высокого качества жизни населения и национальной безопасности » = Collection of reports of the international scientific and practical conference «State audit in ensuring the high quality of life of the population and national security» = «Халықтың өмір сүру сапасы мен ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік аудит» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның баяндамалар жинағы. – Астана: - 497 б.

ISBN 978-601-337-851-0

Жинаққа мемлекеттік аудит органдары қызметкерлерінің, ғылыми қызметкерлердің, ғалым-экономистердің, қаржы саласы және мемлекеттік аудит мамандарының, профессор-оқытушылар құрамының және білім алушылардың халық өмірінің жоғары сапасын және ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік аудиттің өзекті мәселелері бойынша баяндамалары кірді

The collection includes reports of employees of state audit bodies, researchers, economists, specialists in the financial sector and state audit, faculty and students on topical issues of state audit in ensuring a high quality of life of the population and national security

В сборник вошли доклады работников органов государственного аудита, научных работников, ученых-экономистов, специалистов финансовой сферы и государственного аудита, профессорско-преподовательского состава и обучающихся по актуальным вопросам государственного аудита в обеспечении высокого качества жизни населения и национальной безопасности

ISBN 978-601-337-851-0

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023

«АСТАНА ТЕПЛОТРАНЗИТ» АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫНЫҢ ДЕБИТОРЛЫҚ ЖӘНЕ КРЕДИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕКТЕРІНІҢ АУДИТІ

Рамбаева Ж.М
«Есеп және аудит» мамандығының 4 курс студенті
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы
E-mail: rambaeva02@gmail.com
Ғылыми жетекшісі: Бекболсынова А.С.
«Мемлекеттік аудит» кафедрасының аға оқытушысы

Аннотация. Бұл жұмыста авторлар «Астана Теплотранзит» АҚ қызметін қарастырады. Авторлар аудиттелген қаржылық есептіліктегі мәліметтерді пайдалана отырып қоғамның дебиторлық жіне кредиторлық берешектерінің өзгерісіне анализ жасады.

Түйін сөздер: дебиторлық берешек, кредиторлық берешек, айналым, қозғалыс, коэффициент, жылу энергиясы.

Аннотация. В работе авторы рассматривают деятельность АО «Астана Теплотранзит». Авторы проанализировали изменения дебиторской и кредиторской задолженности общества с использованием данных из аудированной финансовой отчетности.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, оборот, движение, коэффициент, тепловая энергия.

Annotation. In this work, the authors consider the activities of JSC «Astana Teplotransit». The authors analyzed the changes in the accounts receivable and accounts payable of the company using data from the audited financial statements.

Key words: accounts receivable, accounts payable, turnover, dynamics, ratio, thermal energy.

«Астана-Теплотранзит» АҚ Қазақстан Республикасының заңнамасы, Кәсіпорын Жарғысы, сондай-ақ құрылтайшылардың шешімдері негізінде әрекет етеді. Жалғыз акционер «Astana» әлеуметтік — кәсіпкерлік корпорациясы АҚ болып табылады. Компанияның негізгі қызметі жылу энергиясын беру және тарату болып табылады.

1-кесте. Қысқа мерзімді дебиторлық берешек, мың теңге

2018	2019	2020	Өсіңкілік 2018/2019	Өсіңкілік 2019/2020
2 622 196	3 349 717	4 663 607	27,74	39,22
Ескерту: автормен құрылды [1],[2]				

1-кетедегі мәліметтер Қоғамның үш жыл ішіндегі дебиторлық берешегінің анализі оның жыл сайын сәйкесінше 27,74% және 39,22%-ға өсіп отырғанын көрсетті. Оның себебі, аудиттелген есептілік көрсеткендей, көрсетілетін қызмет

пен өнімнің өзіндік құнының өсуі, сонымен қатар «АстанаТеплотранзит» АҚ-на «АстанаЭнергоСбыт» ЖШС-нің қарыздарының екі есеге өсуі.

2-кесте. Қысқа мерзімді дебиторлық берешек, мың теңге

	2018	2019	2020	2018/2019	2019/2020
Сатып алушылар мен тапсырыс берушілердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі	2 585 541	2 985 775	4 093 383	15,48	37,10
Қызметкерлердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі	1 580	1 779	1 050	12,59	-40,98
басқа да есептелген сыйақылар	5 190	12 586	17 435	142,50	38,53
шағымдар бойынша берешек	29 526	34 9 219	55 2 388	1 082,75	58,18
ТМҚ жетіспеушілігі анықталған берешек	35 8	35 8	12 7	0,00	-64,53
жалпы	2 622 196	3 349 717	4 663 607	27,74	39,22
Ескерту: автормен құрылды [1],[2]					

2-кестеде Қоғамның қысқа мерзімді дебиторлық берешегі қосатын көрсеткіштер және оның үш жылдағы өзгерісі ашып көрсетілген. Тұтынушылардың берешегі 2018-2020 жылдары сәйкесінше 15,48% және 37,10%-ға өскені байқалады. Қызметкерлердің дебиторлық берешегі 2020 жылда -40,98%-ға азайды. Ең үлкен өзеріс шағымдар бойынша берешектен байқалады (58,18%). Дебиторлық берешегі едәуір азайған ТМҚ жетіспеушілігінен анықталған берешек, -64,53%.

3-кесте. Қысқа мерзімді кредиторлық берешек, мың теңге

2018	2019	2020	Өсіңкілік 2018/2019	Өсіңкілік 2019/2020
386 241	372 356	223 683	-3,59	-39,93
Ескерту: Ескерту: автормен құрылды [1],[2]				

Жоғарыдағы кесте Қоғамның кредиторлық берешегінің анализі оның 2020 жылға қарай 39,93%-ға төмендегенін көрсетті. Ұйым өзінің бюджет алдындағы міндеттемелерін, еңбекақы бойынша және жеткізушілерге берешегін жауып отырады. 2020 жылғы үлкен өзгеріс еншілес ұйымдар арасындағы берешектің азаюынан болды.

Оның ішінде жеткізушілер мен мердігерлер және еншілес ұйымдар арасындағы кредиторлық берешек:

4-кесте. Қысқа мерзімді кредиторлық берешек, мың теңге

	2018	2019	2020	2018/2019	2019/2020
Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді қарыз	131 960	140 214	205 552	6,25	46,60
Еншілес ұйымдар арасындағы қысқа мерзімді берешек	254 281	232 142	18 131	-8,71	-92,19
қысқа мерзімді кредиторлық берешек мың теңге	386 241	372 356	223 683	-3,59	-39,93
Ескерту: автормен құрылды [1],[2]					

4-кестедегі мәліметтерде келтірілгендей, Қоғамның берешегі үш жылдың ішінде 39%-ға азайды. 2020 жылда еншілес ұйымдар арасындағы қарыз 92%-ға қысқарды. Кесетеде көрсетілгендей жеткізушілер мен мердігерлерге берешек 46,6%-ға өсті. Оған Қоғамның қызмет саласының өсуінен, құралдарды сатып алуы себеп болды.

Жалпы алғанда компанияның кредиторлық және дебиторлық берешгінің өзгерісі 2018-2020 жылдар аралығында мынадай көрініс тапты.

1-сурет. Қоғамның кредиторлық және дебиторлық берешегінің өзгерісі

Талдау жүргізу кезінде кредиторлық берешектің айналымы динамикада немесе сала бойынша орташа мәндермен салыстырғанда қаралады. Айналым мәнінің өсуі қаржылық тұрақтылық пен төлем қабілеттілігінің артуын көрсетеді. Мұнда 2018/2019 және 2019/2020 жылдар бойынша айналымдар есептелді.

КБАК= СӨӨҚ /ОКБ, (1)

мұндағы:

КБАК – кредиторлық берешектің айналымдылық коэффициенті;

СӨӨҚ – сатылған өнімнің өзіндік құны;

ОКБ – талданатын кезеңнің басындағы және соңындағы кредиторлық берешек сомасының жартысына тең орташа кредиторлық берешек.

КБАК(2018/2019)= 33,88

КБАК(2019/2020)= 45,22

Айналым мәнінің өсуі қаржылық тұрақтылық пен төлем қабілеттілігінің артуын көрсетеді.

Дебиторлық берешек айналымының коэффициенті (Receivables Turnover, RT) - компанияның айналымының дебиторлық берешектің орташа жылдық мөлшеріне қатынасы ретінде есептелетін қаржылық көрсеткіш:

RT=сатудан түскен табыс/орташа дебиторлық берешек. (2)

RT (2018/2019) = 4,92

RT (2019/2020) = 3,79

Мұнда айналым 2020 жылы 23%-ға азайған.

Қорытындылай келе, «Астана Теплотранзит» АҚ кредиторлық және дебиторлық берешегін зерттей келе, кредиттік тәуекелі жоғары екендігі көрінді. Компанияның негізгі қызмет көзін тұтынатын «АстанаЭнергоСбыт» ЖШС Астана қаласында жылу энергиясын таратудан монополист болғандықтан, тәуекел мөлшері өсті.

Серіктестіктің дебиторлық берешегі жыл соңында 4 091 088 мың теңгені құрады. Бұл саудалық дебиторлық берешектің 99%-ын құрайды. Алайда Қоғам берешектерге байланысты мониторинг жүргізеді, соның арқасында қайтарылмайтын қарыздардың болу мүмкіндігі өте төмен. Сонымен қатар, Қоғам жеткізушілер мен мердігерлерің алдындағы, еңбекақы бойынша және мемлекет алдындағы міндеттемелерін уақытылы төлеп отырады.

Пайдаланылған әдебитеттер:

1. Аудиттелген 2020 жылғы қаржылық есептілік https://a-tranzit.kz/files/2021/15.06.2021/%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%BE%D1%82%D1%87%D0%B5%D1%82%202020.pdf
2. Аудиттелген 2019 жылғы қаржылық есептілік https://www.a-tranzit.kz/files/2020/10.06.2020/%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F%20%D0%BE%D1%82%D1%87%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C%202019.pdf

3. «Астана Теплотранзит ресми сайты» https://a-tranzit.kz/otchety/
4. Формула https://nalog-nalog.ru/analiz_hozyajstvennoj_deyatelnosti_ahd/oborachivaemost_kreditorskoj_zadolzhennosti_nyuansy/
5. Формула https://www.cfin.ru/encycl/receivables_turnover.shtml

РАЗВИТИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА В КОНТЕКСТЕ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ ПЕРЕХОДА КАЗАХСТАНА К ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ

Рахметова А.М
д.э.н., профессор
ТОО «Центр исследований, анализа и оценки эффективности», г. Астана, Республика Казахстан
E-mail: aibota@mail.ru

, «green» technologies, state audit, environmental legislation, sustainable development**Түйіндеме.** Мақалада автор қазіргі Қазақстанның дамуының өзекті мәселелерінің бірі – қоғам мен болашақ ұрпақтың өмірі үшін қолайлы экологиялық орта құру мәселелерін қарастырады. Жаһандық өзгерістер, сондай – ақ осы пәндік саладағы қолданыстағы нормативтік-заңнамалық база контекстінде автор проблемалары бар мәселелерді, сондай-ақ соңғысын шешу бағыттарын келтіреді. Осыған байланысты автор осындай өткір экологиялық мәселелерді кешенді шешу (ауаның, судың және жердің ластануы, ірі өнеркәсіптік өндірістердің экологиясына теріс әсерді азайту) деген қорытындыға келеді, мемлекеттің табиғи активтерін ұтымды пайдалану және қолданыстағы экономикалық мүмкіндіктерді тиімді пайдалану және мемлекеттің стратегиялық мүдделерін ескере отырып, қоғам үшін қажетті әлеуметтік салдарларды алу мемлекеттік аудитті жүзеге асыру үшін қолданыстағы нормативтік –құқықтық негізді жетілдіру және осы процессте Қазақстанның жоғары аудит органының рөлін арттыру негізінде мүмкін болады.

Аннотация. В статье автор рассматривает один из актуальных вопросов развития современного Казахстана – создание благополучной экологической среды для жизнедеятельности общества и будущих поколений. В контексте глобальных перемен, а также существующей нормативно – законодательной базы в данной предметной области, автором приводятся имеющие проблемы, а также направления решения последних. В этой связи автор приходит к выводу, что комплексное решение таких острых экологических вопросов (загрязнение воздуха, воды и земель, снижение негативного воздействия на экологию крупных промышленных производств, разумное использование природных активов государства и эффективное использование существующих